

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

збірник наукових праць Інституту психології
імені Г. С. Костюка НАПН України

ПСИХОЛОГІЯ ОБДАРОВАНOSTІ

Том VI. Випуск 14

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ:

Збірник наукових праць Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України

Том VI

ПСИХОЛОГІЯ ОБДАРОВАНОСТІ

Випуск 14

Київ-Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2018

Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. – Випуск 14. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 436 с.

Головний редактор:

дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор **С. Д. Максименко**

Заступник головного редактора: дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор **Н. В. Чепелева**

Відповідальні секретарі: канд. психол. наук, ст.н.с. **Н. В. Слободяник** (друкована версія), канд. психол. наук, ст.н.с. **О. Л. Вернік** (електронна версія)

Редакційна колегія:

Моляко В. О., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Балл Г. О.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Карамушка Л. М.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Смольсон М. Л.**, член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор; **Кокун О. М.**, доктор психол. наук, професор; **Максимова Н. Ю.**, доктор психол. наук, професор; **Москаленко В. В.**, доктор філос. наук, професор; **Піроженко Т. О.**, доктор психол. наук, професор; **Швалб Ю. М.**, доктор психол. наук, професор; **Музика О. Л.**, канд. психол. наук, професор; **Кісарчук З. Г.**, канд. психол. наук, ст.н.с.; **Терещук А. Д.**, канд. психол. наук, ст.н.с.

Члени міжнародної редакційної колегії:

Антон Фабіан, професор, доктор габілітований, завідувач кафедри соціальної роботи, Університет Павла Йозефа Шафарика в Кошицях (Словаччина); **Марек Палюх**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, завідувач кафедри соціальної педагогіки в Інституті педагогіки Жешівського університету (Польща); **Євген Глива**, професор, доктор філософських наук з психології, іноземний член НАПН України, (Австралія); **Роман Трач**, професор, доктор філософських наук, іноземний член НАПН України (США); **Альфред Прітц**, професор, доктор з психології та педагогіки, ректор університету ім. Зігмунда Фрейда (Австрія)

Редакційна рада тому: Музика О. Л. (відповідальний редактор), канд. психол. наук, професор; **Власова О. І.**, доктор психол. наук, професор; **Коваленко А. Б.**, доктор психол. наук, професор; **Рибалка В. В.**, доктор психол. наук, професор; **Сердюк Л. З.**, доктор психол. наук, професор; **Ставицька С. О.**, доктор психол. наук, професор; **Горбунова В. В.**, доктор психол. наук, доцент; **Климчук В. О.**, доктор психол. наук, доцент; **Корольов Д. К.**, канд. психол. наук, доцент; **Чекрижова М. М.** (відповідальний секретар).

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України (протокол № 6 від 24.05.2018 р.)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 17847-6693ГР від 10.06.2011 р.

Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України в галузі психологічних наук (Наказ МОН України № 1021 від 7.10.2015 р.)

© Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018

ЗМІСТ

Єршова-Бабенко І. В.

Теоретичний підхід до вивчення особистісних цінностей у обдарованої особистості.

Діагностична К-методика «10×10».....6-14

Кремінський Б. Г.

Вікова залежність прояву ознак інтелектуальної обдарованості.....15-22

Москаленко В. В.

Особливості емоційного ставлення студентської молоді до економічно успішної людини.....23-30

Москаленко В. В., Сила Т. І.

Особливості соціальної творчості спільнот: теоретико-методологічний аспект.....31-41

Романюк Л. В.

Психодіагностичні методи дослідження ціннісного становлення особистості.....42-50

Сердюк Л. З.

Фактори психологічного благополуччя студентів.....51-59

Музика О. Л.

Аксіогенез особистості і розвиток обдарованості: теоретична модель і підходи до дослідження.....60-76

Володарська Н. Д.

Технології активізації самодетермінації особистості в кризових ситуаціях.....77-83

Гавриловська К. П., Вигівська О. В.

Формування професійної ідентичності майбутніх психологів: ціннісний аспект.....84-91

Грицюк І. М., Денис Н. О.

Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності.....92-98

Губенко О. В.

Використання механізму переструктурування для розвитку інтелектуально-творчої обдарованості учнів.....99-106

Гурлєва Т. С., Журавльова Н. Ю.

Ціннісно-смысловий вибір у контексті самовизначення в ранньому юнацькому віці: погляд психотерапевта.....107-117

Демченко О. П.

Теоретизація соціальної обдарованості через наукову рецепцію психологічних концепцій.....118-129

Козицька І. В., Ковальська О. О.

Психологічні особливості самооцінки та рівня домагань підлітків сучасних субкультурних угруповань косплей та летсплей.....130-136

Корольов Д. К.

Особистісні цінності інтелектуально обдарованої особистості.....137-152

Кузнецов О. І.

Духовні здібності особистості як психологічна проблема.....153-159

Латиш Н. М.

Прояви творчого потенціалу молодших школярів при розв'язуванні задач на конструювання.....160-166

Марчук К. А. Секрети літературної обдарованості Григора Тютюнника: психобіографічний аспект.....	167-172
Музика О. О. Смисложиттєві орієнтації та життєві цілі як чинники аксіогенезу музично обдарованих студентів.....	173-180
Мусяка Н. І. Ставлення до навчальних предметів молодших школярів як особистісна детермінанта результативності учіння.....	181-187
Никончук Н. О., Загурська І. С. Як допомогти молодшим школярам адаптуватися до навчання в школі.....	188-200
Пенькова О. І. Ціннісні аспекти самореалізації особистості.....	201-207
Подофій С. О. Самовизначення суб'єктності людини у вчинку через взаємодію.....	208-213
Портницька Н. Ф., Радевич М. С. Змістові складові творчої діяльності підлітків (на матеріалі хореографічної діяльності).....	214-220
Савиченко О. М., Добровольська А. С. Соціальна відповідальність підлітків: вікова динаміка та гендерний аспект.....	221-227
Терещенко К. В. Вплив організаційно-професійних чинників на рівень розвитку толерантності педагогічних працівників.....	228-236
Ткач Б. М. Перевірка ефективності психологічного квесту «подорож героя» для нейропсихологічної корекції основних форм девіантної поведінки.....	237-252
Харченко Н. А., Шевчук Т. П. Творчі здібності молодших школярів у світлі наукової концепції Г. О. Балла.....	253-258
Чайка Г. В. Особистісна автономія: свобода чи відповідальність?.....	259-266
Чиханцова О. А. Особливості прояву компонентів життєстійкості особистості.....	267-273
Шамич О. М. Порівняльний аналіз рівня розвитку актуальних особистісних якостей у паралімпійців та здорових спортсменів.....	274-280
Ятчук М. С. Емпатія як критерій психологічної компетентності працівників Державної кримінально-виконавчої служби України.....	281-287
Бахвалова А. В. Порівняння показників мотивації студентів гуманітарного та природничонаукового напрямків навчання.....	288-295
Гончарук О. В. Особливості рефлексії здібностей у жінок із психічними розладами.....	296-307

Евєрт О. В. Специфіка негативних психічних станів військовослужбовців, що виникають під впливом екстремальних умов службової діяльності.....	308-314
Загурська Е. В. Духовні цінності в структурі здібностей літературно обдарованої особистості: погляди Д. М. Овсянико-Куликовського.....	315-321
Зеленська З. П. Розвиток комунікативної компетентності особистості.....	322-329
Кузіна В. Д. Модель взаємозв'язку перфекціонізму та професійної ідентичності особистості офіцера.....	330-338
Курбатова А. О. Ціннісно-смілова регуляція професійного самовизначення особистості.....	339-347
Максьом К. В. Емоційний інтелект: основні концептуальні підходи та структурна модель соціально-психологічного феномену.....	348-355
Мельник О. В. Використання метафоричних карт у психотерапевтичній роботі з учасниками АТО.....	356-361
Могіляста С. М. Аналіз теоретичних підходів до дослідження емоційного інтелекту особистості.....	362-369
Павленко Т. В. Відмінності розвитку комунікативної сфери у дівчат та хлопців підліткового віку.....	370-379
Панасенко М. Ю. Теоретичні засади розвитку творчого мислення школярів за допомогою мовно-лінгвістичних ігор.....	380-387
Ремесник Н. Ю. Взаємозв'язок захисних механізмів та формування Я-концепції особистості.....	388-395
Сніжна М. А. Вікові особливості внутрішніх конфліктів ціннісної сфери образотворчо обдарованих підлітків.....	396-402
Сторожук О. М. Теоретичний аналіз проблеми особливостей батьківського ставлення до дітей з розладами аутистичного спектра.....	403-412
Чекрижова М. М. Динаміка самооцінки професійних умінь студентів у процесі здобуття медичної освіти.....	413-422
Щербатюк В. В. Ціннісна регуляція міжособистісного спілкування в соціальних мережах.....	423-430

САМОВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ ЛЮДИНИ У ВЧИНКУ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМОДІЮ

Подофей С.О. Самовизначення суб'єктності людини у вчинку через взаємодію. У статті розглядаються теоретичні підходи до розуміння соціальних психологічних особливостей розвитку суб'єктності людини та її самовизначення у вчинку. Висвітлено основи розробки дослідження становлення суб'єктності молодшої особи у вчинку через визначення смислу Я та виявлення його у діяльності, у спільній взаємодії студентською оточенні. Проведено анкетування серед студентів Педагогічного інституту. У студентів першого курсу виявлено зорієнтованість в першу чергу на задоволення емоційних потреб у взаємодії. Це спрямовується початковим соціальним професійним вектором в ситуації адаптації студентів до взаємодії на початку навчання. В процесі учбової та практичної діяльності поступово активізується вектор ключової кваліфікації. Він спрямовується на задоволення когнітивних та поведінкових потреб (організаційно-дослідницьких та ін).

Ключові слова: суб'єктність, вчинок, Я-концепція, життєва ситуація, мотивація.

Подофей С.А. Самоопределение субъектности человека в поступке через взаимодействие. В статье рассматриваются теоретические подходы к пониманию социально-психологических особенностей развития субъектности человека и его самоопределение в поступке. Освещены основы разработки исследования становления субъектности молодого человека в поступке через определение смысла Я и выявление его в деятельности, во взаимодействии в студенческом окружении. Проведено анкетирование среди студентов Педагогического института. У студентов первого курса определяется ориентированность в первую очередь на удовлетворение эмоциональных потребностей во взаимодействии. Это направляется начальным социальным профессиональным вектором в ситуации адаптации студентов к взаимодействию в начале их обучения. В процессе учебной и практической деятельности постепенно активизируется вектор ключевой квалификации. Он направляется на удовлетворение когнитивных и поведенческих потребностей (организационно-исследовательских и др.).

Ключевые слова: субъектность, поступок, Я-концепция, жизненная ситуация, мотивация.

Постановка проблеми. Пізнання та відкриття себе у взаємодії з іншими використання власного потенціалу як особистості визначає одну із найважливіших потреб молоді. Відчуття задоволення від здійснення власного вчинку особистості заради інших так і спільного вчинку самої групи стає актуальним завданням для студентів. Так розуміння та відчуття задоволення від взаємодії приходить в процесі адаптації студентів та особливостей процесів динаміки групи.

В.А. Роменець визначає вчинок як «найсуттєвіший, найглибинніший осередок психічного». Вчинок формує особистість, в ньому самовизначається суб'єктність особи, авторство та самоствердження самої себе, творення власного унікального «Я», що виявляється у своєму ставленні до іншої людини, до себе самої, до групи, до оточення цілому [4].

Аналіз останніх публікацій. В сучасній психології існує уявлення про людину як про суб'єкта життєдіяльності, ініціатора власної діяльності, як носія активності, людину наділену здатністю до свідомої саморегуляції і саморозвитку. Поряд з цим суб'єктність

розглядають як властивість особистості, а саме звертається увага на якості особистості, які забезпечують суб'єктну позицію людини. За Л.І. Анцифоровою, в основі суб'єктності лежить ініціативно-творчий початок, який має екзистенціальне значення для людини, виступає умовою її життя. Особистість як суб'єкт «творить» себе, вибудовуючи простір власного життя, унікальний життєвий світ, ставить цілі, обирає стратегії життя, створює умови для розвитку власної особистості, протистоїть тиску несприятливих соціальних і культурних чинників [1].

Психологи стверджують, що суб'єктність закладена в людині від народження у найпростішій своїй формі, у вигляді суб'єктного потенціалу, і розвивається в онтогенезі. Вона є результатом розвитку самосвідомості, найвищим рівнем розвитку особистості, основою якого є усвідомлення індивідуальних відмінностей. На думку В.О. Татенка, суб'єктність – «це той внутрішній інтенційно-потенційний стрижень, який дозволяє індивідуі скористатися унікальною можливістю, наданою йому природою і суспільством, – свідомо, цілеспрямовано, креативно включатися у взаємодію з ними і натомість ствердитися у оптичному статусі людини» [8, с. 333]. Автор визнає суб'єктність основною детермінантою саморозвитку внутрішнього світу людини. З.С. Карпенко розглядає людину як інтегрального суб'єкта, який акумулює різні плани її буття і духовно-ціннісного самовизначення. Суб'єктність є «саморушна причина сущого, універсальний принцип переходу можливих станів суб'єкта в дійсність інтенціональних предметностей... це формовий інтенціональний боління людини з використанням психофізіологічних ресурсів організму і можливостей соціокультурних контекстів» [3, с. 159].

За В.А. Роменцем суб'єктне (діюче суб'єктивне) існує у своїй найрозвинутішій формі як внутрішній вчинок, виявляє себе у формі зовнішнього вчинку й творить, формує і розвиває себе найбільш продуктивно саме через учинки [4].

Формулювання мети і завдань статті. Метою статті є висвітлення теоретичної основи розробки дослідження становлення суб'єктності молодшої особи у вчинку через визначення смислу Я та виявлення його у діяльності, у спільній взаємодії в студентською оточенні. В психології суб'єктність визначається науковцями як здатність людини усвідомлювати себе носієм знань, волі, ставлень, здійснювати свідомий вибір у системі соціальних відносин, розуміти свої дії та відповідати за них, з'ясувати для себе зв'язки свого «Я» з іншими людьми, ставити мету, пропонувати рішення, відповідати за наслідки; здатність підсилювати або нейтралізувати вплив ззовні [1; 8].

Виклад методики і результатів дослідження. В період адаптації першокурсників до студентського середовища важливі саме такі критерії суб'єктності: вміння здійснювати свідомий вибір у системі соціальних відносин, розуміти свої дії та відповідати за них, з'ясувати для себе зв'язки свого «Я» з іншими людьми, ставити мету, пропонувати рішення, відповідати за наслідки; здатність підсилювати або нейтралізувати вплив ззовні. У зв'язку з цим було проаналізовано стан розробленості проблеми професійної взаємодії та психологічних умов для підготовки педагогів до неї. Проведено анкетування серед студентів I та IV курсів спеціальності «Дошкільна освіта» (денної форми навчання) з метою визначення чинників професійної взаємодії у майбутніх педагогів та виявлення психологічних основ для розвитку професійних навичок.

Так було визначено внутрішні та зовнішні соціально-психологічні чинники та особливості формування професійної взаємодії у майбутніх педагогів. У студентів-першокурсників виявлено зорієнтованість в першу чергу на задоволення емоційних потреб у взаємодії, що спрямовується (в ситуації адаптації студентів та їх емоційного стану) початковим соціально-професійним вектором. В процесі учбової та практичної діяльності поступово активізується вектор ключової кваліфікації на задоволення

когнітивних та поведінкових потреб (організаційно-дослідницьких та ін.). За опитування студентів I та IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта» ними були визначені потреби в взаємодії, які вони хочуть задовольняти в ній між собою та іншими педагогами в процесі засвоєння професійних навичок. Наприклад на практиці в закладах дошкільної освіти виявлені такі потреби студентів: в довірі, повазі, відповідальності, впевненості, підтримці, радості, симпатії, доброзичливості.

Більшість студентів I курсу спеціальності «Дошкільна освіта» за мотиваційного ранжування віддали перевагу таким потребам у взаємодії, а саме: задоволенню емоційних потреб. (71%) визначили перші місця для радості, потім довіри, 29% визначили перші місця для симпатії, потім для впевненості. Переважна більшість студентів IV курсу спеціальності «Дошкільна освіта» (73%) визначили перші місця для таких головних потреб у взаємодії: довіра, відповідальність, лише 27% на перші місця назвали повазі та підтримці, що говорить про їх раціональну спрямованість потреб у взаємодії на відміну від емоційної спрямованості потреб першокурсників. Таким чином виявилася тенденція орієнтації студентів на внутрішні потреби, які за умов оптимальної організації професійної взаємодії реалізуються у зовнішніх діях на результат. В інтерв'ю на запитання про критерії професійної взаємодії переважна більшість студентів (75%) назвала головним критерієм результат, а 25% назвали успіх. Таким чином були визначені особливості зорієнтованості студентів на професійну діяльність, та виявлені потреби та очікування від включення у професійну взаємодію під час практики. Досліджено внутрішні та зовнішні чинники (потреби) взаємодії студентів, зумовлені соціально-професійним вектором та вектором ключової кваліфікації активності, що розкриває механізм психологічних основ професійної взаємодії студентів в умовах навчально-практичної діяльності. В подальшому розглядається робота над активізацією діяльності студентів через формування Я-образу кожного студента та його установи відповідно умов дії мотиваційних векторів методом соціально-психологічного тренінгу.

Психологи називають Я-образ в якості діалектичної форми існування когнітивної, афективної інформації особи про себе, що дозволяє йому виділити себе як єдиний визначений структурних, функціональних та емоційних компонентів [2]. Як системне інтегральне психічне утворення Я-концепція реалізовується у когнітивній, емоційно-мотиваційній, поведінковій сферах, що акумулюють уявлення, знання суб'єкта про себе, особистісні смислові утворення, переживання суб'єктом оцінки і самооцінки власних властивостей і своїх можливостей і обмежень, цінностей, що виявляються у життєвих стратегіях, у його вчинках [2].

В.В. Столін розкриває поняття, за значенням синонімічне Я-концепції – смисл Я, як одиницю самосвідомості. Цей смисл Я «пов'язаний із активністю суб'єкта, що відбувається...в його соціальній діяльності» [7, с. 103-104]. Автор зазначає, що властивості особистості «виявляються в собі самій не просто шляхом оцінки себе як об'єкта, але й шляхом осмислення себе в ситуаціях, коли ці властивості, чи їх відсутність виступає як перепона на шляху її власної активності чи навпаки як умови, що полегшують її діяльну самореалізацію [7, с. 271]. Так смисл Я виникає за В.В. Століним в результаті співвідношення властивостей особи з мотивом діяльності» [7, с. 107]. Відповідно логіки суджень В.В. Століна Т.В. Слотина підтверджує, що «множинність діяльності приводить до множинності смислів Я, перетини діяльності – до вчинків, вчинки – до конфліктних смислів Я, конфліктний смисл Я, в свою чергу дає підґрунтя розвитку та подальшій роботі самосвідомості» [6, с. 55]. Тому діяльність молодшої особи, різноманітність її мотиваційної сфери призводить до її значущості як особистості, що має унікальні наміри самореалізуватися, підняти власну значущість серед інших в нових

умовах студентського оточення. Одночасно розвиваючи стосунки із значущими іншими та виконуючи різні діяльності, особистість знаходиться в потенційно конфліктній ситуації, в якій одні й ті ж дії, можуть мати різний смисл в ставленні до різних мотивів дій, в чому й виявляється конфлікт.

Емоційно-вольова та когнітивні сфери Я-концепції активується особистістю, коли він усвідомлює свою свідому волю, поєднану з почуттям відповідальності, враховуючи ситуацію, виступає в ролі «переможця» у боротьбі мотивів, віддаючи перевагу тому, що сприяє розвитку, і відкидаючи те, що йому заважає. Поведінкова сфера особи, що викликає дію, активність, комунікацію на основі індивідуального досвіду, забезпечує людину до здатності здійснити вчинок, який визначається її боротьбою мотивів та «для успішної реалізації вчинку потребує; ситуацію, що протистоїть людині й мусить бути переможеною, волю, що переборює ситуацію», крім того важливо, що «виявляється не тільки переміщення ситуації, а й створення нової» [4]. Суттєвим джерелом та рушійними силами розвитку самосвідомості, а відтак Я-концепції дитини на думку С.Л. Рубінштейна виступає «зростаюча реальна самостійність індивіда, що визначається в зміні його взаємостосунків з оточенням» [5, с. 636]. Складність ситуації полягає в тому, що особистість відчуває, з одного боку, можливість надалі дорослішати, а з другого недостатність простору та інструментів, що забезпечують цей процес. Неадекватна самооцінка результатів своєї діяльності у юнаків та дівчат, які закінчили школу, виявлена низьким рівнем їх ділової спрямованості, яка регулюється в наданні першості роботі заради оцінки, а не заради досягнення об'єктивного результату.

Психологами ставиться актуальне запитання чи мала особа достатньо свободи, щоб вона несла відповідальність перед іншими [4]. До того ж, при розгляді відповідальності особи неприпустимі щодо цієї властивості і установки, необхідно чітко і уважно уявити її реальну міру і межу. Треба враховувати цілий ряд умов: можливість адекватного усвідомлення наслідків вчинків, повноту осмислення реальних обставин здійснення поведінкового акту, внутрішній психологічний стан в момент перебігу подій, особистісні мотиви та засоби досягнення результату та вчинку, особливості відношення та потенціали його реалізації, наявність альтернатив вибору та актуальність того чи іншого варіанта поведінки, існування або відсутності тенденції до розвитку.

Важливо інтерпретувати спонуки моральних дій і вчинків як узагальнені мотиви відповідального завершення. Якщо здатність до відповідального звернення вчинків кристалізується і кристалізується у морально-духовній самосвідомості людини, то в якості неодноразового повторення подібних вчинків, вона перетворюється у стійкий мотив його моральної поведінки [4]. Можна сказати, що цей мотив трансформується у відповідальність – відповідальність. В старшокласників, та випускників школи якісні показники відповідальності за інших дещо перевищують показники відповідальності за себе, що виявляється у студентів першокурсників.

В особистісному просторі молодшої особи не тільки зростає ступінь усвідомлення свого себе, а поряд з цим і всіх тих, хто до цього простору входить, й розширюється відношення власними ставленнями. Коли довірливі рішення усвідомлено приймаються і реалізуються у діях, вчинках та поведінці в цілому. Особистість підпорядковується активним законам буття, та це підпорядкування опосередковується її активністю, співвідношенням внутрішнього (суб'єктивного) та зовнішнього (об'єктивного) у вчинку, виникає у можливій розбіжності між тим як хотіла молода людина вчинити та як вона його виконала, як пояснює свій вчинок і як розуміють його інші.

Тому здійснення внутрішнього вчинку, актуалізації їх та організації й перекладу зовнішній вчинок, у взаємодію із зовнішнім оточенням постає Я-концепція. Її складові структури: самоставлення дозволяє особистості виміряти свої внутрішні сили в регулюванні емоційної сфери, самооцінка в осмисленні та співвідношенні рівня домагань до успіху в когнітивній сфері, а Я-образи узагальнюють в цілому саму особу, її властивості.

Психологи звертають увагу на те, що внутрішній механізм породження особистісних риси зводиться до процесу виклику емоційного переживання, яке приводить до визначення потреби та мотиву, тобто до здійснення спонукальної функції емоції в психологічні утворення, у тому числі й особистісні, мають сильний енергетичний компонент, природа якого емоційна [9, с. 281-282]. Тож сила кожного особистісного утворення (якості, цінності, почуття) залежить від емоційного переживання, від емоційної напруженості. Створюючи таку психологічну ситуацію, що дає змогу виявити емоційному ставленню студента до визначеного кола явищ, де цей утворений емоційний стан буде ним пережито, ми тим самим спрямовуємо формування змін в його особистісних та міжособистісних властивостях. Емоції виконують функції внутрішніх сигналів, вони відображають стосунки між мотивами (потребами) та успіхом. Емоційна самовідчуття, що виникає у молоді особи на основі сприйнятого ним ставлення до нього, може бути мажорним, тому, що він в результаті цього оцінює себе високо, та може бути міжорним, бо виходячи з характеру ставлення інших до нього, він оцінює себе занижено. Інакше кажучи, особистість сама себе сприймає та оцінює в значній мірі в світлі ставлення оточуючих. Тому однією із задач адаптації молоді до студентського життя ставиться задача розвитку її позитивних емоцій та вміння регулювати емоції в стосунках із іншими, що сприяло би підвищенню оцінки життєвої ситуації, а також мотивації до взаємодії, спрямованої як на власний успіх, так і спільний успіх всієї групи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином були визначені особливості зорієнтованості студентів на педагогічну діяльність, та виявлено їх потреби та очікування від включення у професійну взаємодію під час практики. Досліджено внутрішні та зовнішні чинники взаємодії студентів, зумовлені соціально-професійним вектором та вектором ключової кваліфікації активності, що розкриває механізми психологічних основ професійної взаємодії студентів в умовах навчально-практичної діяльності. В подальшому розглядається робота над активізацією як навчальної так і практичної діяльності студентів методом соціально-психологічного тренінгу через формування Я-образів кожного студента та його установок відповідно умов і мотиваційних векторів, спрямованих від виконання особистісного вчинку власного професійного вибору до міжособистісної взаємодії майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Анцыферова Л.И. Психологическое содержание феномена субъект и границы субъектно-деятельностного подхода / Л.И. Анцыферова // Проблема субъекта в психологической науке. – М.: «Акад. проект», 2000. – С. 27-42.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс; пер. с англ. М.Б. Гнедовского, М.А. Ковальчук / под общ. ред. В.Я. Пилиповского. – М.: Прогресс, 1986. – 422 с.
3. Карпенко З.С. Картография интегральной субъектности: постпостмодернистский проект / З.С. Карпенко // Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / За заг. ред. В.О. Татенка. – К.: Либідь, 2006. – С. 157-176.
4. Основы психологии: учебник / [за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменца]. – К.: Либідь, 1995. – 632 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2006. – 713 с.

6. Слотина Т.В. Психология личности: учеб. пособие / Т.В. Слотина. – СПб.: Питер, 2008. – 304 с.
7. Столин В.В. Самосознание личности / В.В. Столин. – М.: Изд-во МГУ, 1983. – 286 с.
8. Татенко В.О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології / В.О. Татенко // Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / За заг. ред. В.О. Татенка. – К.: Либідь, 2006. – С. 316-358.
9. Якобсон П.М. Эмоциональная жизнь школьника / П.М. Якобсон. – М.: Изд-во «Просвещение», 1966. – 292 с.

References transliterated

1. Antsyferova L.I. Psikhologicheskoye soderzhanie fenomena sub'yekt i granitsy sub'yektno-deyatelnostnogo podkhoda / L.I. Antsyferova // Problema sub'yekta v psikhologicheskoy nauke. – M.: «Akad. proyekt», 2000. – S. 27-42. (Russian).
2. Berns R. Razvitiye Ya-kontseptsii i vospitaniye / R. Berns; per. s angl. M.B. Gnedovskogo, M.A. Koval'chuk / pod obshch. red. V.Ya. Pilipovskogo. – M.: Progress, 1986. – 422 s. (Russian).
3. Karpenko Z.S. Kartografiya integralnoy sub'yektnosti: post-postmodernist-skyi proekt / Z.S. Karpenko // Lyudyna. Sub'yekt. Vchynok: Filosofs'ko-psykholohichni studiyi / Za zah. red. V.O. Tatenka. – K.: Lybid, 2006. – S. 157-176. (Ukrainian).
4. Osnovy psykholohii: pidruchnyk / [za zahal. red. O.V. Kyrychuka, V.A. Romentsia] – K.: Lybid, 1995. – 632 s. (Ukrainian).
5. Rubinshteyn S.L. Osnovy obshchey psikhologii / S.L. Rubinshteyn – SPb.: Piter, 2006. – 713 s. (Russian).
6. Slotina T.V. Psihologiya lichnosti: ucheb. posobie / T. V. Slotina. – SPb.:Piter, 2008. – 304s. (Russian).
7. Stolin V.V. Samosoznaniye lichnosti / V.V. Stolin – M., Izd-vo MGU, 1983. – 286 s. (Russian).
8. Tatenko V.O. Sub'yektno-vchinkova paradigma v suchasniy psikhologii / V.O. Tatenko // Lyudina. Sub'yekt. Vchynok: Filosofs'ko-psykholohichni studiyi / Za zag. red. V.O. Tatenka. – K.: Libid', 2006. – S. 316-358. (Ukrainian).
9. Yakobson P. M. Emocionalnaya zhizn shkolnika / P.M. Yakobson. – Izd. «Prosveshchenie» – M., 1966. – 292 s. (Russian).

Podofiei S.O. Self-determination of the subjectivity of a person in an action through interaction. The article deals with theoretical approaches to understanding the socio-psychological features of the development of human subjectness and its self-determination in an act. The bases for the development of the study of the formation of the subjectivity of a young person in an act through the definition of the meaning of the I and the identification of it in activity, in interaction in a student's environment are covered. A survey was conducted among the students of the Pedagogical Institute.

First-year students are determined to focus on meeting emotional needs in interaction. It is directed by the initial social and professional vector in the situation of students' adaptation to interaction at the beginning of their education. In the process of educational and practical activity, the vector of key qualification is gradually activated. It is aimed at satisfying cognitive and behavioral needs (organizational and research). There was a tendency to orient students toward internal needs, which, in conditions of optimal organization of professional interaction, are realized in external actions for the result. The students' orientation in interaction was defined, and their needs and expectations from inclusion in professional interaction during practice were revealed. The internal and external factors (needs) of student interaction are determined, due to the socio-professional vector and the vector of key activity qualification. This reveals the mechanism of the psychological foundations of professional interaction of students in the conditions of educational and practical activities.

In the future, work is being considered to increase the activity of students. With the help of the method of socio-psychological training, students will be set up in accordance with the conditions for the action of motivational vectors.

Key words: subjectivity, act, self-concept, life situation, motivation.